

MONKEY BUSINESS: – Aper er morsommere enn antiloper, synes Morten Traavik. Teaterkarrieren startet akkurat her – blant utstoppede dyr på naturhistorisk museum.

Morten Traaviks metode

Utfordring er et viktig ord for Morten Traavik. Han vil at kunsten hans skal utfordre, ikke bare publikum, men også ham selv.

søndagsintervjuet

KARI FAUSKANGER
VEGAR VALDE (foto)
kari.fauskanger@bt.no

Og utfordret har han gjort, og provosert. De siste par årene er det særlig forsvarsledelsen som har latt seg provosere. I ett år var han Norges første offisielle forsvarskunstner knyttet til Forsvarsmuseet på Akershus. Prosjektet «Hærverk» begynte med et kjempekommando på en rakett, og sluttet med to tanks, eller stridsvogner, som Forsvaret kaller dem, med ordene Yes og No malt på sidene. Det siste prosjektet ble stoppet av ledelsen i Forsvaret i siste øyeblikk.

Sensurert

–Verket var allerede antatt, så ble det stoppet med en uklar begrunnelse i siste minutt. Det var sensur, sier kunstneren.

Morten Traavik er også Norges siste, ja faktisk eneste forsvarskunstner. Etter et år med bergenseren innrullert i For-

svarsmuseet, ble ordningen med gjestekunstner avvirket.

Men Traavik er ikke en kunstner som er mest kjent for å la seg stoppe. Han har lært seg å bruke hindringene som en del av den kunstneriske prosessen. Installasjonen som ble for sterk for forsvarsledelsen på Akershus, ble fullført med hjelp fra KORO (Kunst i offentlige rom). De siste ukene har to innlånte, svenske stridsvogner stått ved Operaen i Bjørvika. Denne uken ble «YES/NO» flyttet til Sverige, der den skal stilles ut ved Sveriges Forsvarsfordonsmuseum Arsenalen.

Morten Traavik fikk likevel de to siste ordene.

Kunstneren, regissøren og filmskaperen er på visitt i hjembyen. Han har selv foreslått å møte oss på Naturhistorisk Museum, det som nettopp har skiftet navn til Universitetsmuseet i Bergen. De naturhistoriske samlinger.

–Det er noe magisk og for-

lokkende ved museet. Jeg har en «hang up» på naturhistorisk museum og stemningen her. Lukten av formalin og støv – her er det fortsatt en følelse av 1800-tall, sier Traavik, og fører an opp trappen, passerer det gedigne elefanthodet og tar oss gjennom salene med utstoppede dyr. Her er det som om tiden har stått stille.

–Jeg elsket å gå hit på søndager da jeg var liten, og her satte jeg opp min regidebut bygget på «Mørkets hjerte». Jeg husker Gard Skagestad lå der, sier Traavik og peker på monterer som nå er fylt opp av pungdyr av alle slag.

Regidebuten han sikter til var diplomoppgaven hans fra regilinjen ved Dramatiske instituttet i Stockholm 1998. «Kaptein Marlow's testament» var en dramatisering av Joseph Conrads bestselger «Mørkets hjerte», og handlet om kaptein Marlow's reise oppover Kongo-floden på jakt etter den legendariske elfenbensjegeren herr Kurtz.

Oppsetningen var også begynnelsen på Morten Traaviks reise inn teaterets og kunstens verden. En reise som har tatt ham over store deler av verden. Hans kunstneriske prosjekter har strukket seg fra Oslo til Angola,

fra Stockholm til Kambodsja, fra Bergen til Nord-Korea.

Provokasjon som metode

–Provokasjon er bare et virkemiddel jeg benytter meg av. Provokasjonen er et middel, ikke et mål. Det er inngangen til verket. Eller et agn som skal vekke interesse, men jeg planlegger ikke et prosjekt ut fra hvor mye bråk det skal avstedkomme, sier han.

Han har lykket med sine provokasjoner. «Miss Landmine»-prosjektet, der han arrangerte missekonkurranse for kvinnelige ofre for landminer, provoserte og engasjerte langt utenfor landets grenser. I Angola ble missekonkurransen gjennomført og en skjønnhetsdronning ble kåret, i Kambodsja ble prosjektet stoppet av myndighetene og Morten Traavik måtte gjennomføre kåringen i eksil.

–«Miss Landmine» lærte meg mye om å jobbe med kunstneriske teknikker i en ikke-kunstnerisk virkelighet. På grunn av alle reaksjonene ble «Miss Landmine» et mye mer komplekst prosjekt både sosialt og politisk enn jeg kunne forutsett. Det lå flere lag av fremmedgjørende effekter i prosjektet enn jeg hadde sett på forhånd. Ikke bare feministisk, det lå også en kolo-

niaal provokasjon der. Hvit mann fra et rikt land som kom der og fortalte hva kvinnene skulle gjøre ... I en ukontrollerbar virkelighet skjer det alltid mer enn forutsatt, men det må du kunne bruke til din fordel. Hvis ikke er det bedre å holde seg innenfor den lukkede kunstscenen, mener Traavik.

Kjønnsløs kunst

Det blir ikke flere «Miss Landmine»-prosjekter.

–Hvis jeg gjør det en gang til, kommer jeg bare til å gjenta meg selv. Jeg er redd for å gå inn i min egen komfortsone, sier Traavik.

Og er det et sted han ikke vil være, er det innenfor komfortsonen. Han stiller seg uforstående til dem som sier at kunstens tid som grensesprenger er forbi.

– Alle mine egne erfaringer tilsier at det er mer enn nok av sperrer og fordommer å ta tak i hvis du bare vil og tør. Det stemmer ikke at det ikke er noe som provoserer lenger, det er kun når man holder seg innenfor sine egne komfortsoner at kunsten blir ufarlig. Jeg irriterer meg over mye av det som utgir seg for å være såkalt politisk kunst i dag, det har noe resignert og jålete over seg. Kunst som ikke treffer

Usikker framtid for Messen i Ålvik

SENTRAL I ÅLVIK: Messen er teikna av Ålvik-arkitekten Nicolai Beer og stod ferdig i 1925. FOTO: VEGAR VALDE

Messen, som tidlegare var kontorbygning for Bjølvefossen i Ålvik, skal seljast. Det betyr at Ålvik-kunstnarane går ei usikker framtid i møte.

KARI FAUSKANGER
kari.fauskanger@bt.no

Den staselege bygningen på over 1600 kvadratmeter er til sals for 4 millionar kroner.

Eigedomsdirektør Gjert Brun i Orkla Eiendom stadfester at det har kome inn bod på eigedommen, men vil ikkje seie noko om storleiken på bodet.

–Det er ikkje naturleg å seie noko om det medan vi er i ein salsprosess, men dersom vi får eit godt bod frå ein seriøs bodgjevar, vert Messen seld. Det kan skje i nær framtid, seier han.

Admenien seld i vår

Det er Bjølvefossen Eien- dom AS som står som eigar av Messen. Eigedoms- selskapet vart stifta då Elkem i 2010 utfisjone- rte ikkje driftsrelaterte eigedommar frå Elkem Bjølvefossen.

Den gongen vart to eigedommar som ikkje var knytte til drifta av fabrikk- en, skilte ut i eit eige eigedoms- selskap. Det eine bygget, Admenien, vart seld i vår. No står Messen for tur.

Dei siste åra har den raude murbygningen vore brukt til kunstnar- atelier og kunstnarbusta- der i Kvam. Kommunen har ikkje betalt husleige

til eigedoms- selskapet, men har hatt ansvar for innvendig vedlike- hald, oppvarming etc.

Kontrakten sagt opp

Kultursjef Lars Erik Klafstad veit enno ikkje kva som skjer med kunstnarane i det som har etablert seg som Kunsthuset Messen, dersom huset vert seld.

–Leigekontrakten er sagt opp med utflytting i juli 2012. Dersom huset ikkje vert seld, vil det vere mogleg å skrive ny avtale med noverande eigar, eller vi kan inngå avtale med den nye eiga- ren. Men akkurat no er framtida for kunstnarane i Messen svært usikker, seier Klafstad.

Han peikar på at Kunst- huset Messen er ein av pilarane i kunstsatsinga i Kvam dei siste åra. Fleire utanlandske kunstnarar har flytta til kommunen, og fleire av dei har atelier i Messen. Akkurat no er det åtte kunstnarar som held til der. I tillegg er det gjes- teatelier for tilreisande kunstnarar.

–Messen er og ein vik- tig del av den framtidige strategiplanen for kultur i kommunen. Dersom vi misser Messen, vil eit vik- tig punkt falle bort, seier Klafstad. Han har mellom anna tiltenkt kunstnarane som har tilhald i huset ein sentral plass i den plan- lagde kunstsikulen i Kvam. Klafstad trur ikkje det vil vera aktuelt for kommu- nen å by på bygningen.

Norsk kveite med 100.000 YouTube-treff

SKIBOTN: En kortfilm om en kveite som biter etter agnet, tatt med undervannskamera i Lyngenfjorden, har fått over 100.000 visninger på YouTube. Brukeren «Kineticfishing» på YouTube, har lagt ut flere videoer av sine fiskeeventyr. Men det er særlig hans møte med en kveite i Lyngenfjorden i Troms som har fått oppmerksomhet, skriver Nordlys. Ved 13.30-tiden i går var videoen sett 105.773 ganger. Undervannskameraet festet like over agnet viser en skeptisk, men en nysgjerrig kveite som prøver å ta en smakebit av halen på den falske fisken, før den stikker av. Men sulten eller nysgjerrigheten tar overhånd, så den kommer tilbake og går til slutt til angrep på agnet og den skjulte kroken. Etter at fiskeren løfter fangsten triumferende, kan det virke som om filmhelten blir sluppet løs igjen, muligens en erfaring rikere. NTB

MORTEN TRAAVIK

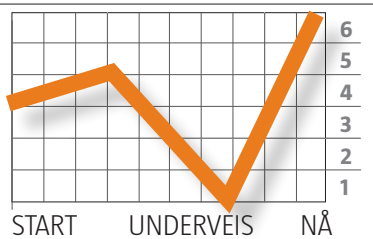
ALDER: 40

AKTUELL: Denne uken ble installasjonen «YES/NO» flyttet til Sverige. Dermed er siste spor av året som huskünstler ved Forsvarsmuseet fjernet fra Oslo.

MÅL FOR ÅRET: Å henge mest mulig med min tre måneder gamle sønn og nye beste- kumpis Tage. Innimellom skal jeg videreutvikle to store prosjekter i Nord-Korea og Kina med premierer til neste år og 2013, lansere en musikkvideo i desember og jobbe med en dramatisering av Toralv Maurstads selvbiografi.

TENKER BEST: I bevegelse nær bakken – på tog, buss, bak rattet, på tredemøllen eller på viddene, og ikke minst utvunget. Du kan ikke være dypsinndig om du prøver for hardt.

KARRIEREN TIL NÅ

START: Flyttet til Moskva som 22-åring som en av to vesteuropeere ved Russlands fremste teaterskole. Året etter hoppet jeg av til Vesten igjen og begynte på teaterregilinjen ved Dramatiska institutet i Stockholm. Var nok i yngste laget begge gangene, kunne gjerne hatt mer livserfaring å fylle de kunstneriske ambisjonene med.

UNDERVEIS: Debuterte på Festsplene med egendramatisert stykke og startet opp eget ensemble, Krement X, med støtte fra Kulturrådet. Slet meg deretter sakte, men sikkert ut på hektisk produksjons- og turnéakt, indre gnisninger, underfinansiering og utilfredsstilt forfengeligheit. Mistet til slutt troen på både meg selv og kunsten og tok meg jobb som portør på Rikshospitalet.

NÅ: Føler meg privilegert og heldig som får holde på med akkurat det jeg vil og opplever som meningsfylt og kan takke nei til alt det andre. Men kunne nok ikke utnyttet mulighetene jeg har nå fullt ut uten erfaringene fra de magre årene.

der og dessuten sin del av den offentlige støtten.

–Jeg bare registrerer at i et land som Norge er ikke kunstnerne i nærheten av å utnytte mulighetene vi har til å gjøre oss relevante. Vi risikerer som regel ingenting viktig. Vi verken drepes eller forfølges, i fengsel havner vi bare hvis vi snyter 14 millioner på skatten. Pluss at Vi har en av de beste støtteordningene i verden. Hvis du dermed ikke klarer å livnære deg som kunstner i Norge, bør du kanskje ikke holde på med kunst, sier han.

Kunstneren blir selv provosert av kolleger som sier de vil «være kontroversielle», men som feiger ut når de møter ordentlig motstand.

–Om du som kunstner vil ut og overskride grenser må du også være villig til å ta konsekvensene. Kunstgalleriet skal ikke være en frisoner der vanlige regler ikke gjelder. Hvis man vil provosere, kan man ikke være uforberedt på reaksjoner og påberope seg en slags moralsk immunitet. Om man skal pile inn i musehullet sitt hver gang det blir litt skummelt, er det som om man ikke helt tror på det man gjør. Da gjør man i hvert fall kunsten intetsigende og uviktig, sier Traavik.

meg i minst to av tre: hjernen, mellomgulvet eller kjønnet opplever jeg som intetsigende og kraftløs, sier Traavik.

Han passer på å understreke

at dette ikke er klaging og syting over tingenes tilstand. Selv om han har valgt å bevege seg utenfor den snevre kunstkretsen, har han fått gehør for sine arbeider